

Groen & Doen

ivn natuur
educatie

HOOGEVEEN

Insectenhotel

Woensdag 30 mei van 14.30 tot 16.00 uur. Help je mee met het bouwen van een insectenhotel in de tuin van het IVN-Struunhuus? Voor basisschooleeftijd. Geen kosten. Wel aanmelden op de site. Locatie: IVN-Struunhuus in het Steenbergerpark. Contact: Griet Loof, hoogeveenivn@gmail.com

Het Drentse Landschap

ASSEN

ANWB- Lenterondjes

Zondag 27 mei van 10.00 tot 16.30 uur. Met de ANWB en de twaalf Provinciale Landschappen. Routes van 5, 10 en 15 kilometer. Voor het Lenterondje in Drenthe kan gekozen worden tussen het Asserbos en de Drentse Aa. Daarnaast zijn afstanden van 1,5 tot 7,5 km beschikbaar. Bij de startlocatie zijn verschillende activiteiten voor alle leeftijden. Kosten: € 5,- per persoon. Kinderen t/m 17 jaar gratis. Een deel van het geld wordt gebruikt voor recreatieve voorzieningen in Drenthe. Aanmelden is gewenst en kan via onze site. Hier staat ook de informatie voor de andere Provinciale Landschappen. Start: Duurzaamheidscentrum, Bosrand 2, Assen.

RUINEN

Nachtvlinders

Vrijdag 8 juni: Nachtvlinders spotten vanaf 22.30 uur. Kom naar Bezoekerscentrum Dwingelderveld en neem een kijkje in de wereld van de nachtvlinders. In Nederland zijn heel veel verschillende soorten nachtvlinders. Een gids is aanwezig om je te helpen de soorten op naam te brengen. Informatie via www.natuurmonumenten.nl/bcdwingelderveld

DROUWEN

Wandelen bij volle maan

Dinsdag 29 mei van 20.30 tot 22.00 uur. Mysterieuze ervaring in maanverlicht bos en op de heide. Kosten € 7,50, kinderen € 5. Informatie: 0592-377305. Niet geschikt voor mindervaliden. Honden niet toegestaan. Steenhopenweg 4.

Haantje in de toppen van naaldbomen

► **Kleinste vogel van Europa heel moeilijk te fotograferen**

Vijftien excursiegangers in het Spaarbankbos. Het is voorjaar. Je wilt graag alle vogels laten zien en horen. We blijven staan naast een perceel Douglas- en fijnsparren. Iedereen is doodstil.

Hero Moorlag

Van de vijftien mensen zijn er misschien vijf of zes die het geluid van een goudhaantje kunnen horen. Ik helaas ook niet meer. De zang is ijl en heel hoog, te hoog voor een wat ouder gehoor. Kinderen horen het geluidje wel, een kort liedje zrie-zrie. Dan maar wachten tot het piepkleine vogeltje tevoorschijn komt in het groen van de sparren. De kijkers zijn gericht. Even hangt een goudhaantje onderaan de naalden van een laaghangende tak. Weg is hij weer. Enkele goudhaantjes vliegen mee in een groepje kool- en pimpelmezen. Met hun miniatuur snaveltje pikken ze tussen de naalden naar luizen, spinnetjes en kleine insecten. Goudhaantjes zijn algemeen voorkomende zangvogels die zich moeilijk laten zien. Het grootste deel van het jaar leven ze hoog in dennen en sparren.

Beweeglijkheid

Met een lengte, van snavelpunt tot staartpunt, van 9 centimeter is het goudhaantje de kleinste vogel van Europa. Hij weegt 5 gram. Het mannetje heeft een oranje streep met zwarte randen op de kruin. Het streepje van een vrouwtje is eigeel (foto). Het is niet een haantje met opgezette hanenkam. Hoewel, bij opwinding en gevaar gaat het kammetje iets opstaan. Rusteloos zoeken ze tussen de naalden naar voedsel. Dat maakt het erg moeilijk ze op de camera vast te leggen.

Goudhaantje (vrouwtje) op de naalden van een grove den.

Hero Moorlag ©

Toch zijn ze dicht te naderen, bijna tam, maar hun beweeglijkheid maakt fotograferen tot een teleurstelling. Totdat ik onlangs in de nieuwe aanplant ten noordwesten van de Boerenveense Plassen stond. De grove dennen zijn hier ongeveer twee meter hoog. Op ooghoogte scharrelde een vrouwtje goudhaan tussen de lange dennen-naalden. Rustig blijven staan en langzaam de zoeker van de camera naar de ogen brengen. Je maakt 20 tot 30 foto's in de hoop dat op een enkele het goudhaantje scherp staat. Tot mijn verbazing ging het vogeltje op drie meter afstand op een tak zitten en keek me aan. De camera klikte en ik kon in alle rust een video maken. Eigenwijs beest, maar wat mooi en wat een mazzel dat het je lukt foto's te maken. Het filmpje staat hier: <https://youtu.be/t7i4QQH7V3U>

be/t7i4QQH7V3U

Klein Jantje

Foto en video laten een groen vogeltje zien dat compact op de naalden zit. Eigenlijk niet meer dan een grijsgroen balletje, maar wel met heldere en relatief grote kraalogen en een pittig snaveltje. Een dapper vogeltje, want hoe de winter ook uitvalt, hij blijft in ons land. Wel komen uit het noorden goudhaantjes onze kant op om te overwinteren. Dan is het niet ondenkbaar een vuurgoudhaantje te zien. Die ziet er precies zo uit als het goudhaantje, maar heeft onder de zwarte kruinstrepen nog een witte streep. Goudhaantjes weven van haren en veertjes een komvormig hangend nestje onderaan de tak van een den of spar. Ze kunnen de opening samentrekken om de warmte beter

vast te houden. In het nestje komen gemiddeld tien witte eitjes met grijze wolkjes. Veel jongen dus, maar de meeste worden net ouder dan acht maanden. Het valt voor deze vogeltjes blijkbaar toch niet mee zich te voeden.

Op de video staat een tweede kleine vogel, de kleine barmsijs, 11 centimeter groot. Evenals de groene sijs peutert de barmsijs zaadjes uit elzenproppen. Ik zag vijf barmsijsjes acrobatisch hangen in de elzen bij de Boerenveense Plassen. Op de voedertafel in de tuin hebben veel mensen de afgelopen winter het winterkoninkje gezien, Klein Jantje of, in het Drents, Dunderstientie. Ook zo'n dapper vogeltje, met 9,5 centimeter slechts weinig groter dan het goudhaantje. Een bruin balletje met opgewipt staartje en luide zang.

Gehakkelde aurelia's 'bedenken' trucs om te overleven

De gehakkelde aurelia is een relatief onbekende vlinder die in sneltreinvaart Noord-Nederland aan het veroveren is. De vlinder leeft vooral in vochtige bosranden. Ze behoort tot de grote Aurelia familie, waar ook soorten als dagpauwoog, atalanta en alle parelmoervlinders toe behoren. Aurelia betekent goudkleurig, genoemd naar de goudkleurige schittering op de pop.

De gehakkelde aurelia is een van de weinige vlinders die de winter als vlinder doorbrengt. In de lente vindt de paring plaats. Daarna gaan de vlinders dood. Vanaf juni komt de nieuwe lichte vlinders tevoorschijn. Een deel van deze generatie fladdert er in zomer lustig op los en gaat, zonder zich te hebben voortgeplant, overwinteren. Een ander deel plant zich wel voort en gaat dan dood. Hun nakomelingen vliegen in september tot begin oktober. Dan gaat ook deze tweede generatie in winterslaap. In een takkenbos kunnen zowel vlinders van de eerste als van de tweede generatie 'broederlijk' naast elkaar slapen.

Tweede en gave generatie van de gehakkelde aurelia.

Hero Moorlag ©

Na de paring legt het vrouwtje eitjes op brandnetels, meestal op de bovenkant van het blad. Dat is vragen om moeilijkheden. Vogels eten immers graag rupsen. De rupsen hebben hierop een list bedacht: hun achterlijf is wit gekleurd, waardoor ze op een vogelpoepje lijken. Na drie weken verpoppen de rupsen. Om niet alsnog

opgegeten te worden, heeft de natuur daar ook een truc voor bedacht. Op de pop zit een goudkleurig vlekje dat glinstert in het zonlicht. Dit geeft hetzelfde effect als je een CD aan een touwtje hangt om vogels te verjagen bij net ingezaaid gras of in de groentetuin. De onregelmatige weerkaatsing van zonlicht op de cd's schrikt

vogels af. De goudkleurige vlek op de pop schijnt hetzelfde effect te hebben op vogels.

Opwarming

Ook tijdens de winterslaap probeert de vlinder niet op te vallen. Alleen de helder getekende letter C op de onderkant van de vleugels verraadt dat er geen verdord blaadje, maar een gehakkelde aurelia in de bosjes zit. De Duitsers noemen deze vlinder treffend C-falter en in het Engels heet hij Comma-butterfly. Dat er nu steeds meer gehakkelde aurelia's zijn te vinden wordt rechtstreeks in verband gebracht met de opwarming van de aarde. De gemiddelde temperatuur is de afgelopen twintig jaren met bijna 1 graad gestegen. Dat lijkt niet veel, maar het betekent wel dat we nu in Drenthe dezelfde gemiddelde temperatuur hebben als in Noord-Frankrijk twintig jaar geleden. De gehakkelde aurelia gaat dan ook in ons land een zonnige toekomst tegemoet.

Sonja van der Meer,
Stichting het Drentse Landschap